

ZNAČAJNA I DRAGOCJENA MONOGRAFSKA
BIOGRAFIJA ČASOPISA KAJ

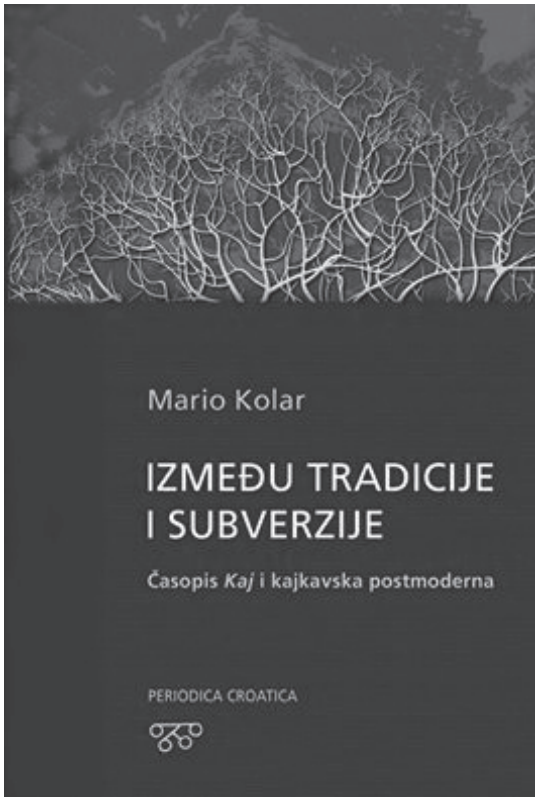
(Uz knjigu Marija Kolar *IZMEĐU TRADICIJE I SUBVERZIJE: Časopis Kaj i kajkavska postmoderna*, Biblioteka *Periodica Croatica*, knj. 7, Zagreb, 2015.)

Uoči svoje već sasvim bliske pedesetogodišnjice od pojave na hrvatskoj časopisnoj sceni, odnosno obilježavanja kontinuiranog izlaženja časopisa KAJ pokrenutog 1968. godine, časopis koji je doslovce obilježen tim nazivom - dobiva svoju znanstvenu biografiju! Autor te značajne i dragocjene monografije - kakvom je možemo obilježiti već na početku ovoga teksta – jest Mario Kolar, zapažen mladi kroatist. Postao je to već svojom prethodnom, prvom knjigom književnih kritika pod naslovom *Nuspojave čitanja* kojom je postao dobitnikom čak dviju književnih nagrada, i to nagrade *Ivan Vitez Trnski* i *Julije Benešić*, obiju u 2014. godini.

Njegova znanstvena monografija o kojoj je riječ, podnaslovljena kao *Časopis KAJ i kajkavska postmoderna*, pojavila se potkraj 2015. godine. Ta je monografija 7. knjiga već afirmirane biblioteke *Periodica croatica* čijim je pokretačem i urednikom prof. dr. Vinko Brešić koji je navedenu ediciju pokrenuo kako bi, urednički i autorski, povijest hrvatske književnosti novijih razdoblja osvijetlio i sa stajališta bogate, ali još uvijek nedovoljno u tu povijest integrirane, časopisne produkcije. Profesor Brešić bio je mentor Kolarovog doktorskog rada *Časopis Kaj i kajkavsko pismo hrvatske postmoderne*, a taj je rad temeljnicom Kolarove monografije o časopisu KAJ, u kojoj uz neprijepornu Kolaravu autorsku osobnost prepoznamo dobri duh i sigurnu ruku voditeljicu njegova pouzdanog mentora i urednika.

Kolarova monografija *Između tradicije i subverzije* znanstveno je utemeljena na četiri prepoznatljiva i tako apostrofirana konteksta kojima je obilježena njezina pojava, a to su *jezičnopovijesni, književnopovijesni, društvenonacionalni i kulturološki kontekst*. Na takvu kontekstualizaciju monografije posebno upućuju

uvodno i završno poglavlje monografije. Prvo od njih naslovljeno je kao *Kajkavska književnost i hrvatska jezična književna višejezičnost*, dok je završno poglavlje signirano kao *Institucionalizacija kajkavske i decentralizacija hrvatske kulture*. Upravo u koordinatama tih dvaju poglavlja Kolar pristupa fenomenu *kajkaviane* egzistencijalno prisutne, možemo slobodno reći, u svim svojim brojevima. Tim su okvirima determinirane i pojava i geneza časopisa, kao i varijacije njegova koncepta u najširem rasponu od populističkog kajkavskog (sve)zavičajnog glasila, koje se pojavilo kao čedo kajkavskog u okvirima hrvatskoga proljeća u drugome dijelu šezdesetih godina. Svojom je prirodnom genezom to glasilo preraslo u respektabilnu književnu ediciju obilježenu književnim i književnoznanstvenim konceptom kojim doseže, od osamdesetih godina do danas, svoj prepoznatljiv identitet i književnoznanstveni dignitet.

Naslovnica monografije M. Kolar

Kolarova monografija u ilustraciji takva identiteta i digniteta časopisa svoju znanstvenu respektabilnost temelji na bogatoj izvornoj građi kao i na autorovu kritičkom pristupu njihovoj relevantnosti, a što znači na savjesnom i pažljivom

čitanju kao ključnom uvjetu za argumentirane osobne zaključke koji uvijek imaju svoje puno pokriće. A u značajnom je obilju navedene, citirane i interpretirane građe posebno signirana, ponajprije navedena literatura koja slikom i brojkom sadrži oko 162 bibliografske jedinice i još prebogatijim brojem navedenih imena u imenskom kazalu kojih je čak dvostruko više od navedenog broja kritičkih naslova. No valja odmah istaći kako usprkos tom prividnom opterećenju brojem izvora i imena na kojima počiva, znanstvena komunikacija s njegovim tekstom usprkos bogatoj citatnosti nije otežana s obzirom na to što autor piše uvijek čitkim, jasnim, sugestivnim komunikacijskim stilom neopterećenim vokabularom navodne znanstvene literature. Dodajem odmah da sam, i kao član doktorskoga povjerenstva, i kao dugogodišnji suradnik *Kaja*, i kao običan čitatelj Kolarove monografije bio impresioniran prividnom lakoćom njegova stila kao i sadržajnom puninom njegova poniranja u srž pitanja i problema na koje se to odnosi. Tu impresivnost Kolar je pobudio svojom ozbiljnošću, odgovornošću i savjesnošću svoga pristupa odabranjoj znanstvenoj temi svoje monografije.

Središnji dio te monografije posvećen je hrvatskom *kajkavskom proljeću* s kojim je povezano pokretanje časopisa, i to pobuđeno dobrim dijelom širim oživljavanjem kajkavskog izdavaštva, pokretanjem kajkavskih udruga i manifestacija te ulaskom kajkavštine na javni prostor popularne kajkavske kulture šezdesetih godina, i to manifestirane u sinkronizaciji s popularnom glazbenom kulturom kajkavskih festivala, radijskim i televizijskim dramskim sadržajima. Komparativnim postupkom Kolar pri tom otkriva slične i istovjetne pojave i manifestacije na paralelnom području čakavštine preko kojih u jednom i drugom području tradicionalni pučki govorni varijeteti manifestiraju svoje pravo na dostojanstvo svoga najizvornijega jezičnoga bića, kajkavskoga i čakavskoga, kao i na pravo njegove književne uporabe.

Prema Kolaru, *Kaj* je kao središnja časopisna kajkavska tribina imao tri ključna obilježja svoje egzistencije javljajući se kao *časopis za prosvjetu i najširu kulturu* kajkavskih područja, potom kao *časopis za književnost* te kao *časopis za umjetnost, kulturu i znanost*.

Autorova eksplikacija *Kaja* upravo kao časopisa za književnost analitički je predstavljena svojim ključnim žanrovima koji se zasebno promatraju kao *su-vremena kajkavska poezija, proza, drama*, ali i kao *kajkavska dječja književnost* dok se posebno apostrofiraju kajkavski *prijevod*i, te *antologije, studije* i kritike o kajkavskoj književnosti. Zapaženo obilježje konceptijskih varijanti vezano je uz *Kajeve* monografske brojeve posvećene pojedinim krajevima, njihovoj povijesti i kulturi, povijesnim događajima i ličnostima širega značenja, značajnim književnim imenima, dok su na posebno indikativan način priređeni brojni književni izbori svih vrsta i žanrova, među kojima posebno mjesto zauzimanju *antologije*.

Upravo njima posebnu analitičku pažnju posvećuje autor monografije, u koju su također uključene i doista brojne studije i kritike o kajkavskoj književnosti svih njezinih razdoblja.

Bogatstvo takva sadržaja neprijeporno je potvrdom jednako potrebe i značenja kao i vitalnosti časopisa kojemu su *spiritus movens* njegova pokretanja bili svi urednici redom, od prvog urednika i pokretača Stjepana Draganića te Ive Kalinskog i Ernesta Fišera, do sadašnje urednice - doktorice i pjesnikinje Božice Pažur, pod čijim je uredništvom *Kaj* doživio, u doslovnom značenju pojma, suvremeno obličje književne revije koja je pri samome vrhu suvremenog časopisja, časopisa kojem je ova Kolarova monografija dostojno priznanje i poticaj da, usprkos svemu, ustraje na daljnjem afirmiranju kajkavskih odrednica hrvatskog jezika, hrvatske književnosti i kulture.

Završio bih ovaj svoj prigodni prilog zadovoljstvom što mogu ustvrditi kako se Mario Kolar ovom monografijom otkrio i potvrdio kao respektabilan mladi kroatist koji se eto već na početku svoga znanstvenog izbora sreo s temom i književnim područjem koje će, kako predmnijevam, ostati u žarištu njegova daljnjeg znanstvenog interesa. Posebno mi je pak zadovoljstvo što je s moje fakultetske katedre na kojoj sam imao čast djelovati kao prvi voditelj kolegija *kajkavske i čakavske književnosti 20. stoljeća* potekao još jedan znanstveni proučavatelj tih područja zahvaljujući i našim dragim kolegama štokavcima s te katedre na njihovu senzibilitetu i svijesti o jedinstvenom tronarječnom korpusu hrvatske književnosti stvarane na tri svoja književna jezika.